

УДК 635:631. 524. 17

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2021-3.10>

Рудь В.П.

старший науковий співробітник, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії інноваційно-інвестиційного розвитку
овочевого ринку та інтелектуальної власності,
Інститут овочівництва і багаторічності
Національної академії аграрних наук України

ГАЛУЗЬ ОВОЧІВНИЦТВА В СИСТЕМІ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ: ОСОБЛИВОСТІ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

У статті дано аналіз показників виробництва, посівних площ та рівнів урожайності основних сільськогосподарських культур за період 2000–2019 рр. в Україні, країнах Європи та світу, викладена загальна стратегія галузі овочівництва, визначено особливості розвитку овочеп-родуктового підкомплексу у системі національного продовольчого ринку. Розглянуто аспекти формування продовольчої безпеки України на основі оцінки рівнів виробництва і споживання, обсягів експорту та імпорту. Визначено рівень продовольчої безпеки країни у 2015 і 2019 роках шляхом обчислення індикатора економічної доступності продуктів та індикаторів достатності споживання різних груп продуктів в Україні у 2019 році. Проаналізовано причини не-задовільного стану овочепродуктового підкомплексу, викладено загальну стратегію і пріоритетні напрями розвитку овочівництва і багаторічності та переробної галузі на період до 2025 року, визначено обсяги виробництва овочевої і багаторічної продукції на перспективу.

Ключові слова: продовольча безпека, овочівництво, динаміка виробництва, споживання, інноваційний розвиток.

VEGETABLE GROWING INDUSTRY IN THE FOOD PROCESSING SYSTEM THE MARKET: FEATTURES, TRENDS, AND PROSPECTS

Rud Viktoriia

*Institute of Vegetable and Melons Growing
of the National Academy of Agrarian Sciences Ukrainian*

The analysis of the current state of vegetable production in Ukraine is chosen for the purpose, the main problems of its development in modern conditions are established; The role of vegetable growing in the food market system has been studied and the directions of stabilization and increase of efficiency of functioning of the vegetable subcomplex have been determined. The methodological basis of the study were scientific papers on the formation and functioning of the vegetable market. The following methods were used: dialectical, abstract-logical, systematic analysis (theoretical generalizations and formation of conclusions); mathematical and statistical, the method of expert assessments (when establishing a rating assessment of the level of yield of vegetables). Results: The article analyzes the indicators of production, sown areas and yield levels of major crops for the period 2000–2019 in Ukraine, Europe and the world, outlines the general strategy of the vegetable industry, identifies the features of the vegetable and food subcomplex in system of the national food market. Aspects of formation of food security of Ukraine on the basis of an estimation of levels of production and consumption, volumes of export and import are considered. The level of food security of the country in 2015 and 2019 was determined by calculating the indicator of economic affordability of products and indicators of adequacy of consumption of different groups of products in Ukraine in 2019. The reasons for the unsatisfactory condition of the vegetable and food subcomplex are analyzed, the general strategy and priority directions of development of vegetable and melon growing and processing industry for the period up to 2025 are stated, the volumes of vegetable and melon production for the future are determined. The scientific novelty is to establish trends in the development of the vegetable industry for the 20-year period (2000–2019) in Ukraine, CIS countries, regions of the world and compare the rate of change of these indicators for this period. The practical significance of the publication is to identify the main problems of development of the vegetable industry in the food market and to identify ways to solve problems in the future.

Keywords: food security, vegetable growing, production dynamics, consumption, innovative development.

Постановка проблеми. Проблема забезпечення населення продуктами харчування з кожним роком набуває характеру глобального масштабу, і, особливо сьогодні, в умовах пандемії коронавірусу – все більше зростають вимоги до задоволення людства вітамінною продукцією. В пошуку шляхів успішного вирішення цієї проблеми, все більше уваги звертається на надзвичайно цінні сільськогосподарські культури – овочі.

Українська економіка в останні 20–25 років, на жаль, демонструє не дуже впевнені темпи свого зростання. Ми суттєво поступаємося східно європейським та, навіть, азійським країнам. За даними ФАО, більше половини населення земної кулі потерпає від нестачі вітамінів в їжі. Так, харчування населення України характеризується значним зниженням енерговитрат на одну людину й, відповідно, зниженням обсягу живива-

ної нею їжі. Тобто, сьогодні спостерігається критично низький рівень продовольчої безпеки населення України (нині калорійність раціону харчування українця складає близько 2,651 тис. ккал, тоді як у розвинених країнах 3,3-3,8 тис. ккал. (Китаї – 3,1, Польщі – 3,49, Франції – 3,52, Німеччині – 3,54, США – 3,69 та країнах ЄС – 3,46 ккал) [1; 2]. Звичайно, при такому обсязі, якості й харчовій цінності їжі він не може одержати достатньої кількості поживних компонентів. Ще одним важливим аспектом необхідності вирішення проблеми є необхідність контролю якості продовольства, відсутність якого слід вважати головною причиною погіршення показників життєдіяльності населення. Галузь овочівництва – основна бюджетоформуюча галузь економіки АПК, що забезпечує рівень продовольчої безпеки. В той же час, галузь має свої особливості розвитку у системі продовольчого ринку і знаходиться в стані потреби і пошуку найбільш дієвих механізмів управління, а також ефективних інтеграційних форм господарювання на перспективу.

Актуальність дослідження посилюється необхідністю вирішення соціальних проблем села, бо сільське господарство не повинно стати сферою лише викачування прибутків. Діяльність в аграрній сфері та овочівництві має здійснюватися з врахуванням екологічних і соціальних проблем, спрямовуватися на підвищення добробуту і розвитку, а не вимирання сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у теорію і практику забезпечення продовольчої безпеки України внесли такі фахівці, як: Андрюшко А.К. [3], Скидан О.В. [4], Логоша Р.В. [5], Кучеренко Т.В. [6], Сухий П.О. [7], Сарапіна О.А. [8], Сич З.Д. [9] та ін. Проте дослідження цієї проблеми не повністю відповідає поточним потребам забезпе-

чення продовольчої безпеки. Необхідність вирішення зазначених питань, послужило основою для вибору напрямку дослідження даної статті.

Постановка завдання. Мета завдання – проаналізувати сучасний стан виробництва овочів в Україні, встановити основні проблеми його розвитку в сучасних умовах; дослідити сучасний стан та визначити напрями стабілізації та підвищення ефективності функціонування овочепродуктового підкомплексу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доходи населення є індикатором економічної доступності продовольства [10; 11; 12]. У табл. 1 наведено структуру сукупних витрат домогосподарств України на харчування за ключовими продуктами у 2015 та у 2019 роках.

За даними Державної служби статистики [13], реальні доходи українців у 2019 році у зіставленні з 2015 роком хоча і зросли у 2 рази, проте загальна їх частка у сукупних витратах домогосподарств на харчування знизилась на 1,3%. У структурі витрат зросла частка витрат на хліб і хлібопродукти, м'ясо і м'ясопродукти та фрукти. Що стосується витрат на інші групи продуктів, то вони знизилися. Так, частка витрат на овочі знизилась із 9,2 до 6,9%.

Індикатор економічної доступності продуктів – це частка сукупних витрат на харчування (включаючи харчування поза домом) у сукупних витратах домогосподарств загалом

Цей індикатор розраховується за формулою:

$$E = (B_x / B_c) \times 100\%$$

де E – індикатор економічної доступності продуктів;

B_x – витрати населення на харчування;

B_c – сукупні витрати населення.

Отже, індикатор економічної доступності продуктів харчування становитиме:

Таблиця 1

Структура сукупних витрат домогосподарств на харчування у середньому на місяць (2015-2019 рр.)

Продовольчі групи	Сукупні витрати				
	у середньому на домогосподарство, грн		2019 р. до 2015 р., раз	частка у сукупних витратах домогосподарств на харчування, %	
	2015 р.	2019 р.		2015 р.	2019 р.
Витрати на продукти харчування, у тому числі:	2097,44	3880,0	1,8	96,6	95,3
- хліб і хлібопродукти	287,35	630,0	2,2	13,2	15,5
- м'ясо та м'ясопродукти	470,19	941,0	2,0	21,7	23,1
- риба та рибопродукти	123,82	211,0	1,7	5,7	5,2
- молоко, сир та яйця	297,28	484,0	1,6	13,7	11,9
- олія та жири	168,49	315,0	1,9	7,8	7,7
- фрукти	134,60	266,0	2,0	6,2	6,5
- овочі	199,61	282,0	1,4	9,2	6,9
картопля	91,09	133,0	1,5	4,2	3,3
- цукор, кондитерські вироби	164,83	305,0	1,9	7,6	7,5
- інші продукти харчування	46,19	89,0	1,9	2,1	2,2
- безалкогольні напої	113,99	224,0	2,0	5,3	5,5
Витрати на харчування поза домом	72,85	191,0	2,6	3,4	4,7
Загальні витрати на харчування	2170,29	4071,0	1,9	100,0	100,0
Усього сукупних витрат	4048,89	8001,06	2,0	×	×

Джерело: власні розрахунки за даними [13]

$$E_{2015} = (2170,29 / 4048,89) \times 100\% = 53,6,$$

$$E_{2019} = (4071,0 / 8001,06) \times 100\% = 50,1.$$

Оскільки, граничним (пороговим) критерієм для зазначеного показника вважається 50%, то у 2015 р. продовольча ситуація в Україні була поза безпечною межею. На сьогодні ж, при рівні порогового критерія 50%, можна сказати, що вона знаходиться на межі продовольчої небезпеки – 50,1. В той же час, галузь овочівництва наряду із зерновим і картоплею є свого роду страховим полісом продовольчої безпеки країни, оскільки індикатор достатності споживання саме по цих продуктах вище одиниці. Індекс достатності споживання по овочевих складає 1,161 (табл. 2).

Слід зазначити, що обсяги споживання м'яса, фруктів та цукру суттєвим чином залежали від рівня економічного розвитку країни: що вищим був цей рівень, то, як правило, вищими були обсяги споживання м'яса, молока та фруктів.

У той же час, в Україні є кілька галузей рослинництва, що демонструють високі темпи зростання протягом останніх років. В середині 90-х років, коли розпочалася ринкова трансформація нашої економіки, аграрний сектор також був в занепаді внаслідок диспаритету цін. Потім відбулося поступове нарощування обсягів виробництва деяких підгалузей сільського господарства. На сьогодні аграрний бізнес спрямований на інвестиції і інновації виробництва. Так, виробни-

цтво соняшнику зросло у 4,4 рази, посівні площі та рівень урожайності по культурі було збільшено понад у 2 рази (урожайність 2,56 т/га у 2020 році, а у 2000-х – біля 1,2 т/га, тобто відбулося двохкратне зростання) (табл. 3).

Зерновий сектор протягом останніх 20 років демонстрував збільшення виробництва і у 2020 році було збільшено виробництво у цьому секторі у 3,1 рази і зібрано біля 75,1 млн. т зерна при урожайності майже 5 т/га. По овочевих культурах також спостерігається значне збільшення виробництва – у 1,7 рази, а рівня врожайності – у 1,9 рази. Рівень урожайності у 2019 році досяг 21,4 т/га у всіх категоріях господарств. З іншого боку, посівні площі під овочами за вказаний період скоротилися на 16%. Якщо б площі залишилися незмінними, то українська економіка тримала б урожай на рівні 12 млн. т.

Україна стає впливовим гравцем і займає вже провідні місця на світовому ринку по окремих позиціях. Так, по продажу кукурудзи на зерно та зернових Україна займає 2-3 місце, а по продажу олії – перше місце в Світі. Тобто, Україна годує сьогодні не тільки себе, а і годує Світ. Частка аграрної продукції в українському експорті за останні 10 років зросла майже втричі. Якщо у 2000-х цей показник становив біля 15%, то на сьогодні біля 45%. Тобто, Україна на сьогодні стає аграрною державою, оскільки в експорті домінує аграрна

Таблиця 2

Індикатор достатності споживання різних груп продуктів в Україні у 2019 році

Види продукції	Мінімальні норми харчування, кг/особу/рік *	Раціональна норма споживання (за даними МОЗ), кг/особу, рік**	Україна	
			фактичне споживання, кг/особу/рік	індикатор достатності споживання, од
М'ясо і м'ясопродукти	52	80	51	0,637
Молоко і молокопродукти	341	380	211	0,555
Яйця, шт	231	290	265	0,914
Хліб і хлібопродукти	94	101	101	1,000
Риба і рибопродукти	12	20	9,7	0,485
Цукор	32	38	33	0,868
Олія	8,0	13	12,4	0,954
Картопля	96	124	144	1,161
Овочі	105	161	163	1,012
Плоди та ягоди	68	90	48	0,533

* [11]

** [12]

Джерело: власні розрахунки за даними [13]

Таблиця 3

Показники виробництва основних сільськогосподарських культур в Україні, всього, тис. т

	Посівна площа, тис. га			Валовий збір, тис. т			Урожайність, т/га		
	2000	2019	2019 до 2000, +, -, раз	2000	2019	2019 до 2000, +, -, раз	2000	2019	2019 до 2000, +, -, раз
Соняшник	2943	5928	2,01	3457	15254	4,4	1,22	2,56	2,1
Культури зернові та зернобобові	13646	15318	1,12	24459	75143	3,1	1,94	4,91	2,5
Культури овочеві	541	452	0,84	5821	9688	1,7	11,2	21,4	1,9
Картопля	1629	1309	0,80	19838	20269	1,0	12,2	15,5	1,3
Культур плодові та ягідні	425	225	0,53	1453	2119	1,5	3,84	10,81	2,8
Буряк цукровий фабричний	856	222	0,26	13199	10205	0,8	17,7	46,1	2,6

Джерело: власні розрахунки за даними [13]

продукція, випереджаючи чорну металургію. Проте, на жаль це в основному сировина. Дуже мало продукції з доданою вартістю, тобто переробленої продукції. Практично втрачено ринок круп'яних культур. Так, виробництво гречки і проса майже втрачено на сьогодні. В той же час, в умовах масштабної пандемії коронавірусу та світової економічної кризи зростає попит на круп'яні і овочеві культури, які стали страховим продовольчим резервом для багатьох верств населення. В цей час, спостерігаються надвисокі ніни на цей вид продукції.

Дані таблиці 4 свідчать, що темпи зростання валових зборів овочів в Україні за останні 20 років випереджають майже усі країни СНД, поступаючись Таджикистану та Узбекистану (табл. 4).

З іншого боку, що стосується аналогічних показників в цілому з регіонами світу [6], то Україна ще значно відстає від загальносвітових темпів. Так за останні 20 років у світі посівні площі під овочами зрости у 1,7 рази (в Україні зменшилися на 16%), урожайність – у 1,3, а валові збори – в 2,2 рази (табл. 5).

Тобто в світі, особливо в останні десятиліття, овочі стали незамінним продуктом харчування рослинного походження. В умовах широкого загострення екологічного та соціального навантаження, організм людини потребує повноцінного харчування. Тому, овочі виступають як найбагатше джерело вітамінів, природних антиоксидантів, біологічно активних речовин, незамінних амінокислот та інших важливих нутрієнтів, в т.ч. – модуляторів імунітету, а також мінеральних еле-

ментів [16]. У поточному році за ініціативою заступника Міністра Мінекономіки – Тараса Висоцького було розпочато роботу міжвідомчої робочої групи, яка у щомісячному форматі проводила розгляд основних положень «Концепції розвитку овочівництва до 2025 року». В результаті – затверджено концепцію розвитку овочівництва до 2025 року і розроблено програму розвитку овочівництва кінцевою метою, якої є нарощування обсягів виробництва овочевих і баштанних культур на період до 2025 р. до 15 млн. т на рік та підвищення норми споживання в кількості до 186 кг/людину [17].

Проте, є доволі є ряд суттєвих проблем, що і до сьогодні не вирішено. Так, до ряду юридичних проблем, слід віднести повну відсутність страхування бізнесу. Спостерігається дефіцит обігових коштів, дорогі кредити, внаслідок чого відбувається мінімізація виробництва, фермер розраховує на власний ресурс. Не знято проблему земельної реформи. Необхідно і надалі запроваджувати такі інституції, які б мінімізували різні можливості для тінювих структур впливати і вирішувати свої проблеми поза законом. Окрема проблема – формування сталого розвитку сільських територій. В сільському господарстві, а, особливо в овочівництві, вона на сьогодні стоїть гостро. І в цьому питанні, насамперед, значну роль повинна відіграти держава, як гарант сталого розвитку.

Для подальшого ефективного його розвитку слід здійснити ряд змін. Перше, слід укріпити підходи до розуміння галузі овочівництва як соціально зна-

Таблиця 4

Виробництво овочів у країнах СНД, всього, тис. т

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2019	2019 до 2000, +, -, раз
Таджикистан	719	760	835	908	1047	1143	1242	1342	2043,4	2,8
Узбекистан	3518	4294	4692	5221	5705	6346	6994	7767	7630,4	2,2
Україна	5821	8058	6835	7965	8341	8122	9833	10017	9688	1,7
Казахстан	2169	2059	2196	2280	2457	2577	2878	3062	3791	1,7
Киргизстан	737	761	790	823	833	812	821	866	1134	1,5
Россія	11348	11370	11509	12960	13402	12126	14696	14626	16389	1,4
Вірменія	664	780	845	825	820	708	787	849	923	1,4
Азербайджан	1127	1186	1227	1228	1179	1190	1215	1216	1276	1,1
Білорусь	2007	2174	2153	2296	2308	2334	1816	1581	1958	1,0
Молдова	389	475	222	376	308	341	362	231	306	0,8

Джерело: власні розрахунки за даними [14; 15]

Таблиця 5

Динаміка розвитку овочівництва за регіонами світу, (Faostat, 2000–2019)

	Посівна площа, млн. га			Валовий збір, млн. т			Урожайність, т/га		
	2000	2019	2019 до 2000, +, -, раз	2000	2019	2019 до 2000, +, -, раз	2000	2019	2019 до 2000, +, -, раз
Європа	4,942	4,151	0,8	87,386	96,183	1,1	17,7	23,2	1,3
у т.ч. Україна	0,541	0,452	0,84	5,821	9,688	1,7	11,2	21,4	1,9
Азія	21,674	42,847	2,0	331,933	876,263	2,6	15,3	20,5	1,3
Америка	3,388	3,854	1,1	58,308	82,416	1,4	17,2	21,4	1,2
Африка	4,071	7,22	1,8	36,729	77,185	2,1	9,0	10,7	1,2
Океанія	0,167	0,162	1,0	2,624	3,643	1,4	15,7	22,4	1,4
Всього в Світі	34,243	58,234	1,7	516,98	1135,69	2,2	15,1	19,5	1,3

Джерело: власні розрахунки за даними [15]

чимої та створити сприятливі умови для подальшого розвитку. Друге, майже третина овочевих підприємств несуть збитки, а високі витрати на виробництво (біля 100–150 тис. грн/га) порівняно із іншими видами сільськогосподарських культур стримують модернізацію, впровадження новітніх технологій [18]. Третє, ресурсний потенціал сільського господарства має значні можливості для подальшого розвитку овочівництва, в основі якого знаходяться високопродуктивні поливні землі сільськогосподарського призначення та сприятливі агрокліматичні умови.

Отже, у перспективі необхідно покращити функціонування на рівноправній економічній основі різних організаційно-правових форм господарювання; сприяти гармонізації інтересів власників, найманих працівників та сільських громад, формуванню конкурентоспроможних на внутрішньому та зовнішніх ринках виробничих структур; забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств на рівні 15-відсоткової норми, необхідної для забезпечення розширеного відтворення виробництва. А це, в свою чергу, підвищить рівень продовольчої безпеки

та забезпечить зростання експортного потенціалу країни.

Висновки з проведеного дослідження. В останній час змінюється структура продовольчого кошика на користь підвищення споживання продуктів овочевої групи. Подальший овочівництва в Україні необхідно направити по шляху організації високоінтенсивного виробництва на основі впровадження сучасних технологій, нових високопродуктивних сортів і гібридів. При цьому в перспективі необхідно технічне переоснащення галузі овочівництва, розвиток систем інформаційного забезпечення, створення служб маркетингу і подальший розвиток інфраструктури ринку. Необхідним залишається удосконалення економічного механізму господарювання: податки, кредитування, ціни, дотаційна політика, міжгалузеві економічні зв'язки. Отже, незважаючи на кризу, яка відобразилась на окремих галузях сільського господарства України, а також, враховуючи основні тенденції розвитку загальносвітового овочівництва, можна стверджувати, що українське овочівництво залишиться і надалі пріоритетним видом діяльності.

Список використаних джерел:

1. Евростат показав, у яких країнах ЄС споживають найбільше фруктів і овочів. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/04/1/7094626>.
2. Європейська комісія [Офіційний веб-сайт]. URL: <http://ec.europa.eu> (дата звернення: 16.04.2021).
3. Андришко А. Приклад ефективного маркетингу плодоовочевої продукції в Польщі. URL: <http://www.docme.ru/doc/121792/progurtovirinki>.
4. Скидан О.В. Продовольча сфера України в умовах глобалізаційних викликів. *Економіка України*. 2009. № 11. С. 53–64.
5. Логоша Р.В. Маркетингові дослідження ринку овочів в Україні. *Зб. наук. праць Вінницького нац. аграр. Ун-ту. Сер. «Економічні науки»*. Вінниця : ВНАУ, 2012. Вип. 4 (70). Т. 2.
6. Кучеренко Т. Экономическая эффективность выращивания овощей открытого грунта. *Овощеводство*. 2014. № 11. С. 24–26
7. Сухий П.О., Заячук М.Д. Сучасний стан та перспективи розвитку овочівництва в Україні. *Ученые записки Таврич. нац. ун-та им. В.И. Вернадского*. 2012. № 3. С. 38–48.
8. Сарапіна О.А. Тенденції розвитку ринку овочевої продукції в умовах глобалізації економіки. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Випуск 1. С. 96–100.
9. Сич З.Д., Феодосій І.О., Подпратов Г.І. Післязбиральні технології доробки овочів для логістики і маркетингу. Київ, 2010. 439 с.
10. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> Text.
11. Постанова Кабінету міністрів України від 14 квітня 2000 р. N 656 Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/656-2000-Text>.
12. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 03.09.2017 № 1073. URL: <https://docs.dtkk.ua/download/pdf/1220.2658.1>.
13. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
14. Обзор развития овощеводства и бахчеводства в государствах – членах Евразийского экономического союза за 2013–2017 годы Москва: «Департамент агропромышленной политики». 2018. 96 с. URL: http://www.eurasiancommission.org/ru/act/prom_i_agroprom/dep_agroprom/sensitive_products/Documents.pdf.
15. FAOSTAT. URL: <http://faostat.fao.org>.
16. Як харчуватися під час пандемії коронавірусу: поради експертів [16.03.2020]. URL: <https://ckp.in.ua/health/21144>.
17. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку овочівництва на період до 2025 року. Розпорядження Кабінету міністрів України від 21 жовтня 2020 року № 1333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1333-2020-p.Text>.
18. ТОП-5 производителей овощей в Украине. URL: <https://delo.ua/business/top-5-proizvoditelej-ovoschej-v-ukraine-323878/>.

References:

1. Eurostat showed in which EU countries consume the most fruits and vegetables. Available at: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/04/1/7094626/>.
2. European Commission [Official Website]. Available at: <http://ec.europa.eu> (accessed 16 April 2021).
3. Andriushko A. (2003) An example of effective marketing of fruit and vegetable products in Poland". Available at: http://www.docme.ru/doc/121792/progurtovi_rinki.
4. Skidan O.V. (2009) Food sphere of Ukraine in the conditions of globalization challenges. *Economics of Ukraine*, no. 11, pp. 53–64.
5. Lohosha R.V. (2012) Market research of vegetable market in Ukraine. *Zb. Nauk. prats' Vinnyts'koho nats. ahrar. Un-tu. Seriya "Ekonomichni nauky"*, vol. 4 (70), no. 2.
6. Kucherenko T. (2014) Economic efficiency of cultivation of open ground vegetables. *Ovoschevodstvo*, vol. 11, pp. 24–26.
7. Sukhyj P.O. (2012) Current situation and prospects of vegetable growing in Ukraine. *Uchenye zapysky Tavrych. nats un-ta ym. V.Y. Vernadskoho*, vol. 3, pp. 38–48.
8. Sarapina O.A. (2014) Trends in the development of the vegetable market in the conditions of globalization of the economy. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 1, pp. 96–100.
9. Sych Z.D., Feodosii I.O., Podpryatov G.I. (2010) Postharvest technologies of vegetable processing for logistics and marketing. Kyiv, 439 p.
10. Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine, approved by the Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine dated 29.10.2013 № 1277. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13Text>.
11. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 14, 2000 N 656 On approval of sets of food products, sets of non-food goods and sets of services for the main social and demographic groups of the population. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/656-2000-p.Text>.
12. Order of the Ministry of Health of Ukraine dated 03.09.2017 № 1073. Available at: <https://docs.dtkr.ua/download/pdf/1220.2658.1>.
13. State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
14. Review of the development of vegetable and melon growing in the member states of the Eurasian Economic Union for 2013–2017. Moscow: "Department of Agro-Industrial Policy". 2018. 96 p. Available at: http://www.eurasiancommission.org/ru/act/prom_i_agroprom/dep_agroprom/sensitive_products/Documents/pdf.
15. FAOSTAT. Available at: <http://faostat.fao.org> (accessed 18 April 2021).
16. How to eat during a coronavirus pandemic: expert advice [16.03.2020]. Available at: <https://ckp.in.ua/health/21144>.
17. On approval of the Concept of the State target program of vegetable growing development for the period up to 2025. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 21, 2020 № 1333-r. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1333-2020-p.Text>.
18. TOP-5 vegetable producers in Ukraine. Available at: <https://delo.ua/business/top-5-proizvoditelej-ovoschej-v-ukraine-323878>.

E-mail: agrosience.rud@gmail.com